

Mens en Wereld

6e jaargang, no. 10 • October 1951

MAANDBLAD VOOR BUITENKERKELIJKEN • UITGAVE VAN HET HUMANISTISCH VERBOND

Wij — verontrusten!

V.P.R.O. en A.N.P., V.A.R.A. en A.V.R.O., dagbladen en kerkelijke pers hebben ruimschoots aandacht besteed aan de verontrusting over het huidige culturele peil, geuit door vrijzinnig protestanten en humanisten in hun gemeenschappelijke verklaring van 16 September j.l. De belangstelling van humanistische zijde vond zijn bekroning in de grote en grootse bijeenkomst van die dag te Den Haag.

Maar het is — gelukkig — niet gebleven bij enkele dagen van actualiteit op dit punt. Zowel het feit van de gezamenlijke actie als de inhoud van de verklaring blijven de geesten bezig houden. Dat vrijzinnigen en humanisten tezamen optraden heeft vooral in kerkelijke kringen beroering gewekt. Niet zozeer de vraag of de humanisten soms vrijzinnig protestant zijn geworden — verwacht men dat niet meer van ons? — stelde men aan de orde, dan wel bezorgdheid, of de vrijzinnigen hun boekje niet te buiten waren gegaan. Wat dit laatste betreft: het antwoord is aan de vrijzinnigen, die daarmee, zoals reeds gebleken is, allerminst verlegen zitten. Ook werd er gevraagd waarom men de samenwerking niet op bredere basis had gesteld. Natuurlijk zien wij beide partners niet aan voor de enigen, die verontrust zijn over de cultuursituatie; maar het waren deze twee die reeds eerder behoefte hadden gevoeld aan contact zonder de mogelijkheid van gezamenlijke activiteit uit te sluiten. Hoe juist het is geweest de verklaring tot beiden te beperken bewijst wel het verwijt, van Ned. Herv. zijde de vrijzinnigen gedaan, dat de tekst geen godsdienstige trekken vertoonde!

Maar van meer belang dan deze reacties is de geestelijke dóórwerking van de verklaring. De toenemende bezorgdheid over de culturele toestand maakt deel uit van onze verontrusting over de totale menselijke situatie in deze tijd. Zo is dat door velen ook begrepen. Kan men bezorgdheid over de cultuur naar voren brengen zonder de vraag te stellen naar de zin of de zinloosheid van de bewapening? Nee, dat is niet mogelijk, zegt de verklaring, want de noodzaak van bewapening staat niet zonder meer buiten discussie. Maar die vraag is voor sommigen zozeer een obsessie geworden, dat zij de opstellers

van de verklaring in gebreke stellen, alleen omdat de tekst hún antwoord er op niet vermeldt. Capituleert het humanisme niet voor de oorlogsideologie? Vraagt de verklaring niet het onmogelijke nu een intense financiële inspanning voor de vrijheid wordt geëist? Zo wordt er geroepen. Zulke reacties typeren onze gemeenschappelijke nood en de zware worsteling om te komen tot een verantwoorde keuze en houding als humanist. Op grond waarvan zouden wij die strijd mogen ontkennen bij wie onze keuze niet doet? Toch zeker niet op grond van het humanisme, dat in het waardebesef, dús in verantwoordelijkheid, het principieel menselijke ziet. In de praktijk van die verantwoordelijkheid kunnen we falen, maar dat blijkt altijd uit de mate van onze oprechtheid van keuze, niet uit de keus zelf. Ieder die ernaar streeft zo goed mogelijk humanist te zijn — en wat kunnen we méér doen! — zoekt naar een verantwoorde houding in deze tijd. Wij zijn állen verontrust. Dát is de oorsprong van de verklaring van 16 September.

Maar, roepen sommigen: wat hebben wij aan een uiting van bezorgdheid? Spreek het verlossende woord. Voor zover echter woorden de mensheid hebben geholpen was het doordat ernaar werd geleefd en gehandeld. Laten we niet wachten op „het” verlossende woord. Zo zijn op het ogenblik velen getroffen door de woorden van de Amerikaan Stringfellow Barr in zijn geschrift „Een mobilisatie voor het gemene best”. Van meer belang zal het echter zijn, als men zijn positief betoog voor de vrede, dat op zichzelf geen verlossend nieuws bevat, naar hij zelf ook zegt, praktische steun verleent door een wereldopbouw dienst. En beter dan op het verlossende woord te wachten, is het elk naar eigen kracht en mogelijkheden mee te werken aan een gezond geestelijk leven als grondslag voor ons dagelijkse doen. Het moderne humanisme in Nederland heeft daarmee een begin gemaakt, niet in de eerste plaats door woorden, maar door daden: de oprichting van het Humanistisch Verbond, gemeenschapsvorming, raad en steun waar nodig, geld waar nodig. En dat rechtvaardigt wel een enkele verklaring die op daden aandringt.

B. C.

Eed en belofte: zoals men weten kan, stelt de Nederlandse wetgeving het voor, alsof het afleggen van de eed regel is en het afleggen van de belofte als uitzondering moet worden beschouwd. Immers: wanneer iemand „onder ede” door een rechter moet worden gehoord, wordt hij verondersteld de eed te zullen afleggen. De belofte is slechts toegestaan onder bepaalde omstandigheden. Er zijn twee gevallen, waarin voor de rechter de belofte in plaats van de eed mag worden afgelegd:

1e. Wanneer iemand verzoekt de belofte te mogen afleggen op grond, dat hij behoort tot een godsdienstige gezindheid, die hem het afleggen van eden verbiedt. Dit geval is vrij eenvoudig. Wanneer men verklaart bijv. doopsgezind te zijn, is de zaak gezond. De rechter zal dan toestaan de belofte af te leggen.

2e. Wanneer iemand schriftelijk verklaart, tegen het afleggen van eden, ook wanneer enig wettelijk voorschrift dit vordert, onoverkomelijke bezwaren te hebben, ontleend aan zijn opvattingen omtrent de godsdienst. Dit geval is iets ingewikkelder, naar het schijnt. Om te beginnen is er een **schriftelijke** verklaring nodig; d.w.z. dat er een akte van die verklaring moet worden opgemaakt, die moet worden ondertekend door de betrokkene en door de rechter, in wiens handen de eed of belofte moet worden afgelegd. In de praktijk komt het nogal eens voor, dat de rechter in zo'n geval een discussie begint over die verklaring. Zijn de bezwaren heus wel „onoverkomelijk”? Zijn de bezwaren wel ontleend aan opvattingen omtrent de godsdienst? Hoe zijn die opvattingen dan? Enzo-voorts.

Humanisten, die de eed niet willen afleggen, zullen zich in dit tweede geval bevinden. En de praktijk leert, dat zij wel eens in zo'n discussie met de rechter verward raken. Dat is vervelend en nutteloos. Vervelend en bijzonder hinderlijk is het bijvoorbeeld, wanneer men als getuige à décharge wil optreden. Wij kunnen ons voorstellen, dat men dan denkt: „ik wil de stemming van de rechter liever niet bederven en zal daarom zo'n discussie maar niet uitlokken”. Een dergelijke overweging kan er toe leiden, dat men — we zouden bijna zeggen: in godsnaam — maar de eed aflegt. Dit is principieel natuurlijk verkeerd, wanneer men er van overtuigd is, dat men de eed niet behoort af te leggen. Maar het is verklaarbaar. Het geval toont overigens duidelijk aan, hoezeer de wetgever op het verkeerde pad was, toen hij tussen eed en belofte een verhouding schiep van regel en uitzondering.

Nutteloos is de discussie in elk geval ook. Wat immers is een „onoverkomelijk bezwaar”? Daar zou men een hele dag over

kunnen praten zonder een bruikbaar resultaat te bereiken. En wanneer kan men zeggen, dat een bezwaar ontleend is aan opvattingen omtrent de godsdienst? Is dat ook het geval wanneer men zegt, geen godsdienst te hebben? Ook hierover kan men onbeperkt redetwisten zonder eruit te komen.

Nu zijn er rechters, die blijkbaar aan zo'n discussie geen behoefte hebben. Zij accepteren de schriftelijke verklaring zonder er over te praten. Zoals de rechter eveneens zonder er over te praten, de mondelinge verklaring, dat men doopsgezind is, pleegt te accepteren. Deze praktische en gunstige opvatting is onlangs vastgelegd in een rechterlijk vonnis. Een verschijnsel, dat ons zeer verheugend voorkomt.

Het was een vonnis in een burgerlijk geding van de rechtbank te Arnhem (voor de liefhebbers: het is te vinden in de Ned. Jurisprudentie, 1951, no. 496). In dit vonnis vinden we een standpunt geformuleerd, dat zich als volgt laat weergeven:

Wanneer een getuige bereid is de bovenbedoelde schriftelijke verklaring af te leggen, moet de rechter hem dat laten doen. Vervolgens moet de rechter hem toelaten tot het afleggen van de belofte, zonder te onderzoeken, of de schriftelijke verklaring naar haar inhoud wel juist is. Dit volgt uit „de duidelijke bewoordingen” van de wet.

Anders gezegd: wanneer een rechter zou proberen een discussie uit te lokken kan men erop wijzen, dat de wet het alleen maar heeft over het afleggen van een schriftelijke verklaring en dat zij de rechter niet opdraagt de materiële juistheid van die verklaring te onderzoeken. Beroep U dus op de wet en op de steun die U daarbij vindt in het vonnis van de Arnhemse rechtbank.

Wil men beoordelen, of de Arnhemse rechtbank zich terecht op „de duidelijke bewoordingen” van de wet beriep? Wij laten die bewoordingen hier volgen. Men vindt ze in Art. 3 van de wet van 28 April 1916, Staatsblad no. 174:

„De te beëdigden persoon wordt mede toegelaten de eed door de belofte of bevestiging te ontvangen, indien hij schriftelijk verklaart, tegen het afleggen van eden, ook wanneer enig wettelijk voorschrift dit vordert, onoverkomelijke bezwaren te hebben, ontleend aan zijn opvatting omtrent de godsdienst.

Deze schriftelijke verklaring vindt plaats door de ondertekening van een akte, opgemaakt en mede ondertekend door degene, in wiens handen de eed of de belofte of bevestiging moet worden afgelegd. Deze akte is vrij van zegel, registratie en alle kosten. Indien de te beëdigden persoon niet schrijven kan, wordt hiervan in de akte zelf melding gemaakt.”

Doorbraak

Uit „Doorbraak”, het Orgaan van de Protestants-Christelijke Werkgemeenschap in de Partij van de Arbeid nemen wij met waardering het volgende stukje over, dat geschreven is door de hoofdredacteur J. N. Scheps. Er blijkt inderdaad uit, dat er bij vele christenen een „doorbraak” heeft plaats gehad.

Het valse beeld van het Humanisme

Het beeld dat de Nederlandse Calvinisten, en dikwerf ook de Nederlandse Rooms-Katholieken, van de Humanisten en van het Nederlandse Humanisme maken is een volkomen vals beeld. Meermalen hebben wij betoogd, dat het Humanisme heel iets anders inhoudt, dan de wereld van het dictatoriale Nationaal-Socialistische en Communistische denken en dat het geloof, dat de godsdienst, dat de kerk, naar onze overtuiging, in de sfeer der vrijheid alleen maar leven en bloeien kan, dat met name de Kerk van de vrijheid niets heeft te vrezen en dat de Kerk het sterkst staat als zij de consequenties van de vrijheid zal weten te trekken. Het Nederlandse Humanisme heeft zijn eigen, met het Protestantse denken overigens zeer nauw vervlochten, denken en gevoelen en het is voor de ontwikkeling van de Kerk geen gevaar. De dreigende wereld van het Nihilisme is een andere wereld dan de wereld van het Humanisme.

Alleen als men het beeld van het Humanisme in Nederland volkomen vervalst, alleen als men de Humanisten in Nederland volkomen valse meningen toedicht, kan men dit Humanisme en kan men deze Humanisten maken tot de doodsvijand van Kerk en godsdienst in dien zin, dat zij het leven van de Kerk zullen uitschakelen en gewelddadig zullen beëindigen. Dit moge in een rechtse vergadering, als propaganda der verkiezingen, goed materiaal zijn, het is onwaar, het is in strijd met de historie van het Nederlandse Humanisme. De historie ziende, men denke aan het uitdrijven van Humanistisch gearde Remonstranten, heeft het Nederlandse Calvinisme eerder reden tot schaamte dan tot het geven van valse voorstellingen.

Ontvangen boeken

Bloemlezing uit de gedichten van Henriëtte Roland Holst-van der Schalk, gekozen en ingeleid door Dr. G. Stuiveling, W. L. & J. Brusse, Rotterdam, 1951, ing. f 4,90, geb. f 5,90.

J. Zeegers-Claessen, Eli, waar zijt gij?, 3de druk, N. Kluwer, Deventer, 1951, ing. f 3,25, geb. f 4,75.

H. Gorter, Verzamelde Werken, Deel V en Deel VI, van Dishoeck, Bussum, 1951. De delen zijn niet afzonderlijk verkrijgbaar.

Ss.

De logica van het pijproken

Rokers van sigaren en rokers van pijpen, rokers van cigaretten en gebruikers van pruimtabak kunnen gezapig twisten over hun voorkeuren. Zulke disputen zijn er al veelvuldig gevoerd. Verstandig geworden zien de rokers van de genoemde tabakvormen in elkaars gezelschap er meestal vanaf hun argumenten opnieuw in het veld te brengen. Over smaken valt immers niet te twisten. Men maakt een beleefd gebaar, waarmee gezegd wil zijn: nu ja, de ene mens rookt graag een pijp, de andere niet. Het gaat hier over gevoelens en waarderingen, die met logica niet te maken hebben.

Maar dan komt er eens een pijproker, die op deze laatste bewering vlam vat. Wat, valt er over pijproken niets redelijks te zeggen? Wel man, denk eens aan al die soorten pijpen, aan al die soorten pijptabak! Denk eens aan de historische ontwikkeling van de pijp, aan het verschil in pijproken over de gehele aarde: de waterpijp, de lange Gouwenaar, de vredespijp, de pijp met dop en...

Man, hou op! Dát weten we toch wel. Maar dáár over hadden we 't niet; dát is een redelijke zaak, die met de logica te benaderen valt. Maar waarom de een graag een pijp rookt, de ander niet, daarover laat zich niet redeneren.

Die kenner van de pijp in de loop der historie was met zijn opmerking er naast. In *Elsevier* van 14 Juli j.l. schrijft Prof. dr. C. J. Bleeker over *De Logica van de godsdienst*. Ten aanzien van zijn uitgangspunt is hij in dat artikel al evenmin ter zake. Dat uitgangspunt luidt:

„Het is interessant waar te nemen hoe onzeker de gedragslijn wordt van bepaalde mensen, die met veel gemak keuvelen over de vindingen van de wetenschap of de producten van de techniek, zodra de waarden en de waarheden van de godsdienst in het geding komen. Dan stukt meestal het gesprek en men maakt een beleefd gebaar, dat wil zeggen: nu ja, de ene mens gelooft in de andere niet; dat is ieders zaak en vrije verkiezing; daarover laat zich niet

redeneren, want over de godsdienst is niets met zekerheid te weten; hier heeft men te maken met gevoelens en waarderingen, waarvan alle redelijkheid zoek is.”

Prof. Bleeker merkt hierna op, dat betrouwbaar weten, volgens de logica, heel goed mogelijk is omtrent de godsdienst, die immers een bepaalde vorm van cultuur is. En vervolgens noemt hij enige dingen op, die wij met zekerheid kunnen **weten** van de godsdienst, voor zover die de manier is, waarop het geloof zich uit.

In de loop van zijn betoog maakt de schrijver duidelijk onderscheid tussen godsdienst, gezien van het geloof uit, en godsdienst als

onderdeel van het cultuurleven. Maar hij past dat verschil niet toe op het gesprek over de godsdienst, waaromtrent hij opmerkt dat het stokte zodra het geloof in het geding kwam. Dat betreft in zo'n geval toch altijd het persoonlijk geloof van de mens en niet de godsdienst als cultuurvorm! Over dit laatste hadden ze het niet!

Waarom wij hierover een opmerking maken? Wel, van zo'n stukje in *Elsevier* van Prof. Bleeker gaat de domme suggestie uit — door de schrijver ongetwijfeld niet gewild — dat het godsdienstig geloof een logische zaak is en dat iemand, die zulk een geloof niet aanhangt, tot normaal denken op dit allerbelangrijkste punt niet in staat is. Op deze manier vertroebelt men het geestelijk leven in Nederland en daartegen blijven de humanisten bezwaar maken.

B. C.

Het Humanisme en de doodstraf

Wat door tegenstanders van de doodstraf werd gevreesd toen de Regering in Londen, dus zonder Parlement, deze straf met de Bijzondere Rechtspleging invoerde, dreigt nu te kunnen bewaarheid worden. Wat als tijdelijke maatregel bedoeld was, zal nu toch een blijvende kunnen worden.

Ingediend is immers, tussen andere wetswijzigingen in, een wetsvoorstel om de toepassing van de doodstraf mogelijk te maken bij het gewone Recht. Het is lang niet zeker dat een meerderheid van de Staten-Generaal het zal afwijzen. Er is zoveel lauwheid ten opzichte van het mensenleven in deze tijd nu oorlog en voorbereiding tot oorlog ons steeds bezig houden. En weer rijst de vraag: Hoe staat het Humanisme tegenover deze straf? Wij hebben gelegenheid te over gehad om de uitwerking van executies op de bevolking waar te nemen. Ons volk, zo jammerlijk gefolterd in de bezettingstijd heeft voor een groot deel voldoening gevoeld bij het ter dood brengen van de politieke misdadigers. Het was de behoefte aan Vergelding waaraan werd voldaan. In vredetijden gebeuren echter ook dikwijls ontzettende misdaden. Zal dan ook

niet de behoefte aan Vergelding tot toepassing van de doodstraf leiden?

Maar hoe kan het Humanisme een straf goedkeuren die alleen Vergelding is?

Krachtens zijn diepste wezen moet het Humanisme een straf afwijzen, die in strijd is met het gevoel van eerbied voor het mensenleven, een straf die in de veroordeelde niets meer van een mens ziet en hem iedere mogelijkheid tot boetedoening benneemt. Het Humanisme staat toch aan de zijde van hen, die streven naar een humaan bedoeld strafrecht, dat iedere poging tot reclassering van de misdadiger mogelijk wil maken; van hen die de misdaad niet alleen zien als gevolg van de slechtheid van een mens, maar allerlei factoren in aanmerking nemen, als verkeerde opvoeding, maatschappelijke omstandigheden enz., waardoor het menselijke in de mens als 't ware wordt uitgedoofd, die echter aan niemand het recht toestaan te beslissen of geen vonk van het menselijke meer kan worden opgewekt. Voor de humanist blijft ook de diepst gevallene een mens.

En al was het alleen maar om de verruwende invloed van de doodstraf moet het Humanisme vooral in deze tijd de doodstraf in alle omstandigheden afwijzen.

M. Wibaut-Berdenis van Berlekom.

ZOJUIST VERSCHENEN

Oud-Indische Mystiek

door Prof. Dr B. FADDEGON
16 pagina's f 0.50

Beginsel en Doel

4e herziene druk
20 pagina's f 0.25

Bestellingen op postgiro 304960 ten name van Humanistisch Verbond te Utrecht

Ontvangen boeken

Dr. C. J. Schuurman, *De Taal van het Onbewuste Zieleleven*, van Loghum Slaterus, Arnhem, 1951, f 6,50.

Anne H. Mulder, *Passepartout*, Querido, A'dam, 1951.

Dr. H. C. Voorhoeve, *De Jacht op de Bleke Microbe*, de geschiedenis van de syphilis, Amst.-Boek- en Courantmij., A'dam, 1951, f 7,50.

Verontrusting en verantwoordelijkheid

Op velerlei wijze streeft het humanisme naar vormgeving van een eigen levensfeer in de samenleving. Daartoe dienen de gewone middelen van bezinning en bezieling, door toespraak, brochure, cursus- en vormingswerk, maar ook wat we wel noemen het praktisch humanisme in de vorm van buitenwerk, culturele arbeid en vooral van geestelijke werkzaamheid in ziekenhuizen, D.U.W.-kampen, gevangenissen, onder militairen en in het dagelijkse leven. Daarbij komen dan nog de activiteiten van Humanitas, het Humanistisch Thuisfront, de Bureau's voor levens- en gezinsmoeilijkheden, en zo vele meer.

Toch blijft dit allemaal nog eenzijdig als het humanisme niet verstaat, dat het ook een taak heeft ten aanzien van de algemene noden van de samenleving. Allereerst op het engere gebied der levensbeschouwing: men denke aan onze stellingname ten aanzien van het bijbelonderwijs (rapport), het radio-vraagstuk (congresresolutie), de echtscheidingskwesitie, eed en belofte, de opvoeding (rapporten), enz. Maar ook ten aanzien van de maatschappelijke werkelijkheid kan het humanistisch geluid niet gemist worden en op verschillende momenten heeft het dan ook (misschien nog niet genoeg) geklonken: In de Nieuwjaarsbrieven van het hoofdbestuur, in de verklaringen over Indonesië, in de discussies in Mens en Wereld (o.a. over Korea), in de congresresolutie over democratie, in de H.B.-verklaring over culturele defensie, en zo veel meer.

Ten aanzien van deze kwesties geldt over het geheel genomen, wat N(oordenbos) in het orgaan van de gemeenschap Amsterdam schrijft:

„Het humanisme is ten slotte ook een progressieve factor (behoort dit althans te zijn) in het sociaal-geestelijk bestel, het maatschappelijk geheel; progressief naar zijn traditie en zijn aard: de strijd voor de menselijke waardigheid tegen wat de mens vervreemdt van zichzelf en zijn medemens. Het humanisme kan niet de pretentie opgeven — een pretentie, die ook het christendom had en heeft, maar weinig heeft gerealiseerd — dat het in alle bescheidenheid een wekker des gewetens is..... Betekent dit, dat het Humanistisch Verbond een strijdgroep moet worden in een of andere politieke richting? Neen. Maar het humanisme als beginsel kan zich niet terugtrekken op een gebied, dat voor de mens is gereserveerd, als een wezen dat buiten de strijd staat.”

Anders gezegd: de verantwoordelijkheid die wij allen voelen wordt zoetelijk en wezenloos, als zij niet voortdurend gevoed wordt door een echt doorleefde verontrusting

over de nood van de tijd, als ze niet doortrokken is van het besef dat de mensheid, verteerd door hongersnood en angst, dreigt onder te gaan in verscheurdheid, terreur en vernietiging. Aan dit besef zal onze activiteit in woord en daad uiting moeten geven. Het is de concrete achtergrond van al ons doen en laten. Dit zal ons niet allen kunnen brengen tot dezelfde politieke stellingname, maar wel tot de overtuiging dat iedere humanistische politiek ernst dient te maken met bestaanszekerheid en rechtsgelijkheid, met vrije meningsuiting en medezeggenschap, kortom met de menselijke waardigheid.

Het moet mogelijk zijn daarover met elkaar in positieve zin van gedachten te wisselen, als ieder van ons doordrongen is van het besef, dat geen humanist zich ten volle vereenzelvigen zal met welke feitelijke politiek ook en dat iedere humanist het politieke standpunt dat hij huldigt, inneemt omdat hij daarin nog de meeste mogelijkheden ziet tot de eerbiediging van ieder mens, waartoe hij door zijn levensovertuiging gehouden is. Dit inzicht in de betrekkelijkheid der politieke standpunten, verzwakt de politieke stellingname niet, maar geeft haar juist de sterkte van een hecht levensbeschouwelijk fundament en de bereidheid er de nodige offers voor te brengen.

Zo nu, wordt ook de weg vrijgemaakt naar een praktische benadering van het doel, dat **iedere** humanistische politiek zich stelt: de eenwording der mensheid op een menswaardig niveau, in de overtuiging dat voor ieder mens de weg open ligt naar de werkelijkheid van een bestaan dat het leven de moeite waard maakt. En terwijl we dat doel voor ogen houden en er aan werken, verwaarlozen we geen ogenblik ook de kleinste verantwoordelijkheid, die we dragen, hier en nu; want de naastbijliggende taak houdt tegelijk onze meest concrete bijdrage tot verwerkelijking van dat doel in.

Laat ieder orgaan, ieder gemeenschapsbestuur, iedere humanist er daarom tegelijk van doordrongen zijn, dat geen formulering van doeleinden voor wereldpolitiek een werkelijke, humanistische bijdrage betekent, tenzij dit humanisme in feite iets betekent. En het betekent iets in Amsterdam en Maastricht, in Nijehorne en Vlissingen, doordat het daar ter plaatse een realiteit wordt, doordat het meetelt in commissie en orgaan, in bezinningsbijeenkomst en praktisch werk, in woord en daad, doordat het zijn plaats inneemt in alle levende uitingen van het plaatselijk leven. Dat eist meer fantasie, meer schepend vermogen, meer offers en meer werkracht dan we zouden kunnen opbrengen, als ons verantwoordelijkheidsbesef voor het plaatselijk werk niet gevoed werd door onze verontrusting over de nood der wereld, waaraan ons kleine werk zijn grote zin ontleent.

J. P. VAN PRAAG.

Van HIER en DAAR

Besturenconferentie

Op initiatief van de Voorzitters van Humanistisch Verbond en Humanitas had op 22 September een eerste conferentie plaats van hoofdbestuurleden van Humanistisch Verbond, Humanitas, Humanistisch Thuisfront, Humanistische Werkgemeenschap in de P.v.d.A., A. H. Gerhard-Stichting, en Weezenkas, ter nadere kennismaking met elkanders streven en ter bespreking van gemeenschappelijke belangen.

Dr. E. Nordlohne

Ons hoofdbestuurlid E. Nordlohne verkreeg op 27 September de graad van Doctor in de Economische Wetenschappen op grond van een proefschrift over de economisch-geografische structuur der Nederlandse Benedenwindse eilanden.

Natuurlijke en Christelijke Zedelijkheid

In het September-nummer van „Horizon”, maandblad gewijd aan levensvragen, werd een artikel van Dr. J. P. van Praag opgenomen, als reactie op een artikel van prof. Brillenburg Wurth onder bovenstaande titel in het Juni-nummer.

Prijsvraag van de A.H.A.

Terzake van de uitslag van de door de Amerikaanse organisatie van Humanisten (The American Humanist Association) uitgeschreven prijsvraag (zie Mens en Wereld van September 1950) troffen wij in de N.R.C. van 2 Oct. het volgende berichtje aan:

In het „World humanism essay contest”, uitgeschreven door de American Humanist Association, heeft onze landgenoot dr. J. L. Snethlage met zijn opstel „Future steps to world humanism” de vierde prijs gewonnen. Er waren inzendingen uit 26 landen. De zeven bekroonde opstellen zullen in boekvorm worden gepubliceerd.

Dr. G. Stuiveling

De gemeenteraad van Amsterdam benoemde onze 2e voorzitter Dr. G. Stuiveling tot buitengewoon hoogleraar in de taalbeheersing aan de Gemeentelijke Universiteit.

MENS EN WERELD

is het orgaan van het Humanistisch Verbond. Redactieraad: Dr. J. C. Brandt Corstius, Ing. B. J. Max, Mr. A. Stempels, Dr. G. Stuiveling, Adres Redactie: Amersfoortseweg 80, Soesterberg. Copie vóór 1e van de maand inzenden. — Adres Administratie: Bleyenburgerstraat 1, tel. 10163, Utrecht. Postgiro 304960 t.n.v. Hum. Verbond.

OOST en WEST

De ontmoeting van Morgenland en Avondland in het verleden

„East is East and West is West and never the twain shall meet” (Oost is Oost en West is West en nooit zullen de twee elkaar ontmoeten). Dit citaat van Kipling is vele jaren uitdrukking geweest van een vaste overtuiging van talloze Europeanen, die een diepgaand contact tussen de zo zeer tegen-gestelde culturen onmogelijk achtten. De meest uiteenlopende beschouwingen over het Oosten — historische, socialogische, economische en psychologische — waren van deze traditionele opvatting doordrongen. De geschiedboeken gaven een zeer eenzijdig beeld. Zij behandelden de problemen van het Verre Oosten slechts voorzover zij onmiddellijk verband hielden met de expansie van het Westen en de kolonisatie. Typierend is bv. wat het bekende boek „De Pelgrimstocht der Mensheid”, een werk, verschenen in 1937 hierover zegt: „Wij blikken terug langs de wegen der Europese geschiedenis naar het Romeinse Rijk, naar Griekenland en het Nabije Oosten, Egypte en Mesopotamië. Het Verre Oosten, Indië, China, Japan, het komt slechts binnen onze gezichtkring, voorzover wij Europeanen met deze wereld te maken hadden. **Voor ons is wat buiten Europa ligt slechts van belang voorzover het Europa raakt.**” Voor het moderne imperialisme had de oude Oosterse cultuur overigens ook weinig betekenis. Het enige wat immers belangrijk scheen, was de vraag in hoeverre het Oosten als grondsoffenbasis bij kon dragen tot de ontplooiing van het Westers kapitalisme. Het waren in de eerste plaats de zendelingen, die zich voor de geestelijke en culturele problemen van het Oosten interesseerden. Doch ook van hun zijde kon men slechts een gekleurde en eenzijdig beeld verwachten. Het „heidense” en „primitieve” Oosten had immers het ware geloof niet! Men bleef overtuigd van de eeuwige tegenstelling tussen het „dynamische” Westen met zijn ondernemingsgeest en activiteit en het „statische” Oosten. Slechts enkelen konden in de Oosterse culturen waardevolle elementen ontdekken. Het is niet verwonderlijk, dat dit allereerst de achttiende-eeuwse romantici waren met hun hang naar het vreemde en exotische. Bij de romantici bestond dan ook sterk de neiging het „mystieke” en „harmonische” Oosten overmatig te idealiseren. De eerste belangrijke studie over het Oosten was die van Friedrich von Schlegel „Über die Sprache und Weisheit der Inder” (1808). Ook Goethe toonde blijkens zijn „West-östlicher Divan” (1819) belangstelling voor Azië. Minder bekend, doch van groter belang is het contact, dat Tolstoi met het Oosten heeft gezocht. Tolstoi's leer over de geweldloosheid had nl. een diepgaande invloed op de jonge Gandhi. Tekenend voor Tolstoi's verhouding ten opzichte van Oost

en West is diens brief aan Gandhi van 7 September 1910, waarin hij o.m. zegt:

„..... het leven van de Christelijke naties is één grote tegenstrijdigheid tussen datgene, dat zij belijden, en dat, waarop zij hun bestaan bouwen: een tegenspraak tussen de liefde, die de wet van het handelen voorschrijven moet, en de geweldpleging, die onder verschillende vormen erkend wordt zoals: regeringen, rechtbanken en militairen, die als noodzakelijk voorgesteld en geprezen worden..... Socialisme, communisme, anarchisme, Leger des Heils, toeneming van misdaden, werkloosheid, de groeiende, ongerijmde weelde van de rijken en het pauperisme der armen, het verschrikkelijke toemenen van het aantal zelfmoorden, dit alles zijn kentekenen van de innerlijke tegenstrijdigheid, die opgelost moet worden en opgelost zal worden.” Tolstoi's werk „Het Koninkrijk Gods is binnen in U” maakte diepe indruk op Gandhi, die later over zijn verhouding tot Tolstoi getuigde: „Het was de verhouding van een trouwe vererer tot zijn meester, die ik voor veel in mijn leven dank verschuldigd was.” Het werk van de Westerse denker Tolstoi heeft in de arbeid van zijn grote leerling rijke vrucht gedragen. Er is reden om zich af te vragen of de tegenstellingen op geestelijk gebied tussen Oost en West zich op de duur zullen handhaven. Voor wie meent, dat cultuurverschillen te herleiden zijn tot rasverschillen, is dit een uitgemaakte zaak. Oost en West zullen volgens deze opvatting beide een geheel eigen karakter bewaren. Recente onderzoekingen hebben echter aangetoond, dat dit probleem veel ingewikkelder is, dan men oppervlakkig gezien zou menen. De moderne sociologie wijst o.m. op de maatschappelijke invloeden, die ook op de cultuurvorm zeer grote invloed hebben. Over een verdere toenadering op geestelijk gebied tussen Oost en West is nog weinig met beslistheid te zeggen. Zeker is, dat in de Westerse beschouwingen over de verhouding Oost—West een merkbare verandering is gekomen. De economische en politieke verwarring, de rampen van twee oorlogen hebben de zekerheden van de Westerse mens aan het wankelen gebracht. Terecht sprak de Russische denker Sjostow van een „crisis der zekerheden”. Het gebeuren in Azië, zowel op politiek als op geestelijk gebied, het optreden van figuren als Tagore, Krishnamurti en Gandhi deed de behoefte ontstaan te komen tot een revisie van ons traditionele, europacentrische cultuurbeeld, dat de toets der critiek niet langer kon doorstaan. Het bleek onjuist te zijn de eigen cultuur als de eigenlijke, de ware cultuur te beschouwen. Op dit gebied is o.m. door Toynbee („A study of history”) belangrijk werk verricht. De opvatting over een „sta-

tisch” Oosten is al lang niet meer houdbaar. Alle werelddelen zijn thans in diepgaande veranderingen betrokken, welke het aanzicht der wereld economisch, politiek en geestelijk diepgaand wijzigen. De ontwikkeling van het verkeer verkort de afstanden en vergemakkelijkt een nauwer contact. De wederzijdse beïnvloeding der verschillende cultuurtypen zal zich nog verder voortzetten. Het duidelijkst spreekt de invloed van het Westen op het Oosten. Het omgekeerde is minder spectaculair. Op technisch, economisch en hygiënisch gebied heeft het Westen in Azië veel goeds tot stand gebracht. Nehroe beschouwt zich als een overtuigd aanhanger van vele Westerse ideeën. De invloed van de Westerse techniek heeft ongetwijfeld ook ongunstige aspecten, zoals in Japan is gebleken, waar een militaire kaste de technische mogelijkheden aangreep om een oorlog te ontketen, terwijl het industrieproletariaat in grote armoede en ellendig bestaan leidde. De ontmoeting van Oost en West stelt ons voor verschillende vragen. De vraag, welke ons nu meer dan vroeger bezighoudt is deze: Welke betekenis heeft het Oosten voor onze cultuur? Op deze vraag zal een volgende keer nader ingegaan worden.

P. KRUG

Ontvangen boeken

A. H. Nijhoff, *De Vier Doden*, Querido, A'dam, 1950, f 8,90.

Een boeiende roman, waarin beschreven wordt hoe de hoofdpersoon, een journalist, zich bewust wordt van de invloeden, die vier vrienden, allen gestorven, op hem uitgeoefend hebben en hoe zij zijn leven bepaald hebben.

Alberto Moravia, *Vrouw van Rome*, vertaald door G. A. Bouwman-Pot, De Drie-hoek, 's Graveland, 1949, f 8,90.

In „Vrouw van Rome” beschrijft Moravia hoe moederlijke liefde en eerzucht een jong meisje de brede weg op kunnen dringen en hoe dit meisje deze ontwikkeling ondergaat. Bewonderenswaardig is de wijze waarop de auteur de vrouwelijke gevoelens weergeeft.

Jean Paul Sartre, *De Teerling is geworpen*

Jean Paul Sartre, *Tussen de Raderen*, vertaald door A. L. Glavimans en C. L. de Ligt-van Rossem, gezamenlijk in één band, De Driehoek, 's Graveland, 1951, ing. f 5,40, geb. f 6,90.

Sartre's twee korte geschriften — naar het eerste werd een film gemaakt en het tweede is als filmscenario geschreven — behandelen problemen van de mens, het eerste de kracht van de band met en de verantwoordelijkheid ten opzichte van anderen, die zelfs door de liefde niet naar het tweede plan verschoven kunnen worden, het tweede het oude onopgeloste probleem van revolutie en geweld.

De Zomerkampen van het Verbond

FAMILIE-TENTENKAMPEN TE OMMEN

We waren slechts met een klein aantal in dit kamp. Het gold immers een proef in het zomerwerk van het Verbond. Zou een familie-kamp geheel in tenten met de verplichting om zelf te koken een succes kunnen worden? Welnu, het is een succes geworden. Juist door de eenvoudigheid en de intimiteit die de sfeer bepaalden. Ieder gezin had zijn eigen slaaptent, er was een grote conversatietent, en midden in het kamp troonde het grote vierkante fornuis onder een linnen afdak. Waar was het al niet goed voor! Wie 's morgens koud uit zijn tent kwam, warmde zich bij het fornuis, wie door een ander nat was gegooit, watergevechten kwamen als gevolg van de warmte dagelijks voor, ging zich bij het fornuis drogen, en als de koude avonden aanbraken kropen we genoegelijk om het fornuis, er werd gezongen, voorgelezen, moppen verteld of alleen maar genoegelijk gepraat, de koffie sudderde in ons midden, en dan was er een stemming, zo goed en zo mooi als je met de grootste luxe niet kunt bereiken.

We hebben genoten van de prachtige Vechtstreek. We hebben gefietst, gewandeld, en vooral we hebben gezwommen in en geroeid op de Vecht. Zo goed was de stemming dat van de mogelijkheid om er alleen op uit te trekken niet veel gebruik is gemaakt, we voelden ons een kleine gemeenschap en trokken er dus samen op uit.

De laatste avond werd een kampvuur-avond. Samen met een groepje jongeren van de Lutherse Gemeente die een kamp in onze nabijheid hadden. Het was goed te zien dat mensen die elkaar eerlijk en open naderen te zamen goede en mooie ogenblikken kunnen beleven, ook al weten ze dat tussen hen verschillende levensbeschouwelijke opvattingen staan.

Zo is de proef een succes geworden, zodat het Verbond stellig ook op deze weg verder zal hebben te gaan en waarlijk niet alleen omdat op deze wijze een betrekkelijk goedkope manier van vakantiebesteding ontstaat, maar vooral omdat de eenvoud en de intimiteit die juist in kampen als dit kunnen heersen zo'n belangrijke factor zijn in het leven van een Verbond van humanisten.

FAMILIEKAMP IN HUIZE HENAN TE OMMEN VAN 4—11 AUGUSTUS

In een bepaald opzicht vormen de kampen hoogtepunten in het verbondsleven. Want het is telkens weer een sensatie dat je hier samenkomt met mensen, waarvan je er misschien een paar kent, en hoe zich in de loop van de week een levende gemeenschap ontwikkelt waar ieder zich in opgenomen voelt. Er komt iets tot stand, dat ons allemaal wel iets gedaan heeft, waar wij lang

op kunnen teren en wat ook voor het verbond van veel belang zal kunnen blijken te zijn.

We waren bijeen op Huize Henan met ruim 80 mensen van 0 tot 70 jaar, mensen uit zeer verschillende levensomstandigheden. De kinderen werden overdag beziggehouden, de groteren trokken er op uit, dwars door de bossen en de hei, zoveel mogelijk de gebaan-de wegen mijndend. Ongetwijfeld is dit voor velen een gewaarwording geweest die ze niet licht zullen vergeten.

Voor de ouderen, die daar behoefte aan hadden, was er 's morgens of 's middags een fiest- of wandeltocht in een omgeving waarop je ook in een maand niet uitgekeken raakt. 's Avonds waren we bij elkaar in de conversatiezaal. Daar was een voordracht-avond door de heer Bolman uit Zwolle; een inleiding met nabespreking door de heer Dubbink uit Arnhem en een praatje over folklore in Overijssel door de heer Buter uit Goor.

De andere avonden vulden we zelf. Een vrije discussieavond, die nog tot lang na de sluiting is voortgezet; een kunstavond met muziek en voordracht en tenslotte de laatste avond. Het begon met een paar toneelstukjes door de kinderen van 3 tot 16 jaar in het openluchttheater, gevolgd door een fantastische lampionoptocht achter een geïmproviseerd hoempaorkest. U kunt ervan verzekerd zijn dat er die nacht door heel wat kinderen ijverig gedroomd is! Daarna de bonte avond waar een groot aantal mensen aan heeft meegewerkt en tot slot het kampvuur.

Het was een kamp met een eigen sfeer, voelde, en waar we vandaan gegaan zijn met het vaste voornemen het volgend jaar weer mee te doen.

D. WINTER.

FAMILIEKAMP IN HUIZE HENAN TE OMMEN VAN 11—18 AUGUSTUS

Als je voor de derde maal in successie aan een familiecamp deelneemt, vraag je je van te voren niet meer af: „Wat zou het worden?" Je kent de vaste klanten, maar wat belangrijker is, uit ervaring ken je de sfeer in zo'n kamp. Alle deelnemers laten zich van hun beste zijde zien. We beginnen met

elkaar te waarderen en pas later aan 't eind van de pret (want dat zijn de vakantie-weeken in alle opzichten) denk je elkaar een weinig te kennen.....

In ons familiecamp waren vooral de z.g. serieuze avonden (kunst en bezinning) om niet te vergeten. Mevrouw Polak sprak over haar man, de heer Pols over Peer Gynt met muzikale illustratie, kampeider Schonk over zijn ervaringen als geestelijk raadsman van het verbond! Deze laatste lezing gaf ons een duidelijk beeld van de zorgen waarmee vooral het individu in nood dient te worden omgeven.

Het schone, goede en ware werd ons niet alleen bij de bovengenoemde lezingen geboden. Bij onze wandelingen, onze fietstochten, het bezoek aan het kasteel Eerde en de markt te Ommen, overal genoten wij van de natuur en het vreugdevol samenzijn. De zwempartij in de Vecht, de lampionoptocht voor de kinderen, het afscheid bij het kampvuur, de avondwandeling, het waren alle belevenissen, waaraan we gaarne zullen terugdenken.

Hulde aan kampeider Schonk voor de wijze waarop hij deze zaak liet marcheren. Dank vooral aan het echtpaar Hillman voor de goede zorgen, waarmee zij onze kinderen voortdurend hebben omringd.

W. KEIJZER.

JONGERENKAMP H.J.G. TE OMMEN

Dit jaar hadden de jongeren hun tenten opgeslagen op het prachtige kampeerterrein van de Stichting Jeugdkampen te Ommen; een uitgestrekt gebied rijk aan natuurschoon.

Met zang, spel en lachen in de grote conversatietent was spoedig het contact gelegd en de sfeer gevonden; de kampweek kon beginnen. En wat voor een week!

's Morgens heel vroeg uit het stro en aan de dag begonnen. Rusten was maar bijzaak, dat doe je niet in een jongerenkamp. Elke nieuwe dag werd met beide handen gretig geplukt. Sport, spel, zwemmen, wandelen, eten, lol en bezinning wisselden met grote frequentie.

Hoogtepunten uit het kampfestijn waren de mooie dagfietstochten naar Staphorst en Hellendoorn; een uitstekend geslaagde Olympusavond. De echte goden zouden met welgevallen minzaam hun wijze hoofden hebben geknikt, zo zij hun godentelgen hadden kunnen beluisteren. Zeer in de smaak viel de uitstekende inleiding van de Hr. Schonk, die op eenvoudige en boeiende wijze sprak over de zekerheid van de humanist. Niet vergeten mag worden de korte maar fijne culturele avond, die besloten werd met een bezoek aan het kampvuur van de kinderen uit het kinderkamp.

De laatste avond lieten de kampbewoners zich van hun humoristisch artistieke zijde zien. Een pracht bonte avond. Tot slot volgde een prachtig kampvuur, waarbij weer zo'n typische ondefinieerbare sfeer heerste. Een mooie, een goede kampweek was voorbij.

H. J. TIMMERMANS.

De motor draait . . .

We zijn er weer. Een half jaar lang hebben we U met deze rubriek met rust gelaten en het is niet onmogelijk, dat dat zelfs tot een geheel verdwijnen van de rubriek zou hebben geleid als niet van verschillende kanten het verzoek was gekomen om er mee door te gaan. Aan dat verzoek voldoen we graag en zo zult U dus in de komende maanden De Motor draait..... weer regelmatig terug vinden in Mens en Wereld. Denkt U ondertussen niet, dat de Verbondsmotor al die afgelopen maanden heeft stilgestaan, daar is geen sprake van. Het zomerwerk b.v. heeft in de achter ons liggende maanden veel belangstelling getrokken. Alle kampen zijn uitstekend geslaagd en met name ook het nieuwe gedeelte van het werk, de zomerscholen is een groot succes geworden en daar zult U dus stellig volgend jaar meer van horen. Wenden we nu echter onze blik naar wat komen gaat, dan moeten we deze keer vooral aandacht wijden aan:

Kaderdagen 11 November.

Dat woord kaderdagen is altijd een moeilijk ding geweest. Deze dagen zijn n.l. voor ieder lid toegankelijk, maar toch moet men er rekening mee houden, dat het hier niet om gewone Zondagochtend-bijeenkomsten gaat, maar dat er wel degelijk een behoorlijke geestelijke inspanning van de deelnemers wordt gevraagd. Dat we daarbij in de eerste plaats de verschillende functionarissen hopen te betrekken spreekt vanzelf, maar U weet nu dus dat iedereen, die belangstelling heeft en zich enige inspanning wil getroosten, van harte welkom is. Op de kaderdag van 11 November zal tot grondslag van de besprekingen worden genomen het door het Verbond uitgegeven rapport Humanisme en Opvoeding. We zijn ervan overtuigd, dat voor de bespreking van dit rapport in onze rijen grote belangstelling zal bestaan. Het rapport gaat in de eerste drie hoofdstukken in op de algemene kant van de opvoeding n.l. opvoedingsideaal, opvoedingsinhoud en opvoedingsmiddelen en behandelt dan in de laatste drie hoofdstukken de opvoeding in het gezin, de opvoeding in de school en de opvoeding in het derde milieu (jeugdbeweging enz.). Dat betekent dus dat voor bijna iedere mens dit rapport wel wat te zeggen heeft. En hier zitten we meteen voor een grote moeilijkheid, de stof van het rapport is zo omvangrijk en soms gaat het rapport zo diep, dat er geen sprake van is dat het ook maar enigszins tot zijn recht zou komen bij de besprekingen alleen op 11 November. En zeker niet als de deelnemers aan die dag onvoorbereid ter bespreking komen. Wij hebben er daarom bij de gemeenschapsbesturen op aangedrongen om werkgroepen te vormen, die voor 11 November b.v. drie malen bijeen komen en tot taak krijgen het rapport kritisch door te werken, zodat de deelnemers aan de kaderdag het rapport

kennen en er dus inderdaad een degelijke discussie met de inleider kan ontstaan. De gang van zaken op 11 November stellen we ons dan als volgt voor: De inleider begint met een korte inleiding van b.v. 30 minuten waarin enkele hoofdpunten van het rapport worden toegelicht, daarna wordt de groep deelnemers in secties verdeeld, in deze secties wordt de kritiek op de inleiding gecombineerd met de kritiek die reeds in de werkgroepen in de gemeenschappen was ontstaan. Als derde deel van de kaderdag volgt dan een discussie met de inleider over deze kritiek. We zijn er, na onze ervaring op vorige kaderdagen, in studie-kampen en zomerscholen, van overtuigd, dat we met deze werkwijze ook dit keer bevredigende resultaten zullen bereiken. Het is in dit geheel echter van het grootste belang dat de werkgroepen in de gemeenschappen inderdaad slagen. Wie belangstelling heeft voor de kaderdag kan dus het best beginnen zich bij zijn of haar gemeenschapssecretaris aan te melden voor deelname aan een werkgroep. Ook zonder deze deelname heeft men wel toegang tot de kaderdagen, maar het is wel erg gewenst, dat de deelnemers zoveel mogelijk ook aan de werkgroepen deelnemen.

We laten tenslotte hier nog een overzicht volgen van de verdeling van de inleiders over de verschillende gewesten, een nadere aanduiding van plaats en tijd van samenkomen op 11 November zal U stellig bereiken via Uw gewest- of gemeenschapsbestuur.

Friesland — Ir. P. Schut.
Gron./Drente — Dr. L. v. d. Wal.
Twente/Achterh. — A. Meester.
Rijn/IJssel — D. Dijkstra.
Utrecht — Dr. J. P. van Praag.
Z. Limburg — Drs. L. van Gelder.
Zeeland — F. Evers.
Z. Holland — Mr. H. B. J. Waslander.
N. Holland — H. Lips.

Onze Bibliotheek

Daar hebt U in een hele tijd niet van gehoord. Welnu het gaat er beter mee dan U verwacht, juist in de laatste tijd hebben we er enkele bijzondere aanwinsten bijgekregen en alles bij elkaar hebben we nu een 500 delen. O ja, ik weet het wel, erg veel is dat nog niet. Maar het is een begin en we zijn zelfs nu reeds in staat om enkele kleine gemeenschappen in plaatsen waar geen behoorlijke bibliotheek is, gedurende de wintermaanden van boeken te voorzien. Daarnaast kunnen we ook een aantal kaderleden, bij hun verlangen om te lezen over het Humanisme, helpen. Natuurlijk valt er nog veel te doen. Er is behoefte aan een echte wetenschappelijke bibliotheek, er is behoefte aan een veel groter aantal delen, zodat we b.v. ook de werkers van het Verbond in de verschillende ziekenhuizen met goede literatuur zouden kunnen helpen, er is.....

Wat we kunnen gebruiken? Bijna van alles, in onze gewone bibliotheek, en daar gaat het hier om, is een studiewerk over een of ander probleem dat in enig verband staat met het humanisme evenzeer op zijn plaats als een goede roman of een dichtbundel. En, als ik aan de zieken in de ziekenhuizen denk, voor wie we op den duur onze bibliotheek ook zouden willen gebruiken, waarom zouden we dan b.v. ook niet over reisverhalen enz. kunnen beschikken. Natuurlijk we kunnen in onze bibliotheek nu ook weer niet alles gebruiken, maar voor alle literatuur waarvoor U als Humanist belangstelling hebt, hebben wij als regel ook belangstelling. Wilt U eens in Uw boekenkast kijken? Men vraagt ons vaak: Kunnen we ook wat doen tot behoud van onze cultuur? Ja, we kunnen U moeilijk vragen alle in ons land bijna instortende kerkgebouwen persoonlijk te gaan stutten. Maar de opbouw van een goede en grote Humanistische bibliotheek, daar kunt U wat aan doen. En U weet, wie het kleine niet eert..... dat geldt voor een ieder, ook voor ons en we zijn dus al blij met het kleinste pakje boeken. U kunt ze sturen aan:

H. LIPS, Madoerastraat 35, Amersfoort.

Levensverzekeringmij.

„Aurora”

Een mooi gebaar!

Wij ontvingen het jaarverslag over 1950 van deze maatschappij, die zoals waarschijnlijk bekend geacht mag worden, het eigendom is van de „Weezenkas”, de vereniging voor opvoeding van wezen zonder geloofsdogma; het verslag verdient daarom even onze belangstelling. We zien dat deze betrekkelijk kleine maatschappij sterk vooruitgaat en per 31 December 1950 voor meer dan zeventien miljoen aan verzekeringen had lopen. Ook de extra reserves maken een solide indruk. Wat de lezers van dit blad echter nog meer zal interesseren is dat de winst, voorzover niet gereserveerd, deels ten goede komt aan de enige aandeelhouder: de Weezenkas, deels voor sociale doeleinden wordt besteed. En van dit laatste deel zal onze lezers weer het meest belang inboezemen dat de commissarissen besloten f 2000,— toe te kennen aan de A. H. Gerhard-Stichting (voor pensioentehuizen voor bejaarden), waarbij ook het H.V. betrokken is. Een mooi gebaar!

Ins.

Ontvangen Boeken

E. Molenaar, Het geheimzinnige handschrift van de familie Over de Linden, van Dishoeck, Bussum, f 1,90.

Jan Keyzer, Muziek als vorm van Levensontplooiing, W. L. & J. Brusse, Rotterdam, 1951, f 12,50.

Beminnelijke humanistische heidenen

zo meent een goed-orthodoxe ouderling van de Nederlands Hervormde kerk de redactie van de Groene Amsterdammer te moeten aanduiden. Die ouderling, wel te verstaan, is een trouw lezer van de Groene, en hij bezigde die qualificatie in een brief, waarin hij, na ontvangst van het kerstnummer van de Groene, uitdrukking gaf aan zijn warme waardering voor ons blad.

Beminnelijk?... wij weten het niet. Heidenen?... wij geloven het niet. Humanistisch?... ja, als het betekent dat wij ons baseren op eerbied voor de mens als mede-deelhebber aan geestelijke waarden. Want de Groene erkent geen mede- of tegenstanders, doch slechts mensen. En dit is dan misschien wat de Groene zoveel vrienden van elke kleur bezorgt.

Behoort U al tot hen? Voor f 13,60 per jaar of f 3,40 per kwartaal kunt U óók een „beminnelijke humanistische heiden” worden. En als U liever eerst nog even de kat uit de boom wilt kijken, vraagt dan enige proefnummers aan. Ons adres is: Frederiksplein 22—24, Amsterdam; ons gironummer 72880.

AURORA

Opgericht
1887

SLUIT ALLE SOORTEN

levens	}	verzekeringen
studie		
pensioen		

DE BEDRIJFSWINST WORDT VOOR SOCIALE DOELEINDEN BESTEED

Nadere inlichtingen.

N.V. Levensverzekering Mij. „AURORA” Herengracht 62, A'dam-C. Tel. 47006-42878

$2 \times 1 = 1$

TADROS LEGALLI

Chef-Kok; werkt ambulant door het gehele land.

Verzorgt al het culinaire voor U bij elke gelegenheid. Zeer bekwaam vakman.

Tevens bekend amateur Goochelaar en Manipulator. Uitstekende referentieën.

Adres J. G. Kaales, Olympiakade 40¹, Amsterdam-Z.

THUISFRONT HUMANITAS

geeft advies, hulp en bijstand aan militairen, gedemobiliseerden en hun gezinnen.

Centraal Bureau: Hekelveld 16, Amsterdam-C., telefoon: 38583.

Dame, hum. zoekt

serieuze kennismaking
met gelijkgestemde heer 55—60 jr.
Brieven onder letter B.A.

Weduwe, 48 jaar, financ. onafh. zoekt kennismaking met heer, liefst weduwnaar, flink postuur en goede positie.
Brieven onder letter T.A.

De kerkelijken zorgen voor hun wezen door het instandhouden van weeshuizen etc.

Buiten-kerkelijken zorgen voor hun wezen door zich aan te sluiten bij de

WEEZENKAS

vereniging op de grondslag van het beginsel

„Opvoeding zonder geloofsdogma”

Inlichtingen omtrent het lidmaatschap bij de Secretaris W. DE HAAS, Adm. de Ruyterweg 234, A'dam-W.

VOLKSPOEZIE

„Verbondenheid”

„De taal van 't hart”

Gedichtenbundels van

L. M. WINKELMAN

Prijs samen f 3.—

Uitgever A. Storm - Utrecht
Keizerstraat 5 - Giro 327213

Verzorging

Boekhouding en Belastingzaken

Levensverzekering tot elk doel

Hagelen & Käyser

Snelliusstraat 9 h — Amsterdam (O)

Binnenkort verschijnt:

Kalender 1952

VAN HET HUM. VERBOND

Ontwerp schild:

Dr I. Vijlbrief

Teksten verzameld door:

H. G. Cannegieter
en

Dr Garnt Stuiveling

Prijs f 1.90

Bestellingen bij de gemeenschappen of bij het Centraal Bureau Humanistisch Verbond, Bleyenburgerstraat 1, Utrecht.